

ΘΕΜΑ

Σοσιαλισμός, σοσιαλδημοκρατία, φιλελευθερισμός

Οι πρόσφατες εκλογικές ήττες του σοσιαλισμού και της σοσιαλδημοκρατίας στην Ευρώπη, αλλά και στην Ελλάδα, υποκινούν ισχυρές αναζητήσεις για τα ιδεολογικά και πολιτικά αίτιά τους. Όμως, παράλληλα με το ιδεολογικό στοιχείο και τον πολιτικό χαρακτήρα της, μια ήττα ίσως έχει και πιο «γήινο» χαρακτήρα. Δίπλα στην Ιδεολογία και την Πολιτική υπάρχουν άνθρωποι και πρακτικές. Ίσως δεν είναι οι αξίες και οι ιδεολογίες το μεγάλο πρόβλημα. Η εξουσία (κυβερνητική ή όχι) φθίνει, διαφθείρεται και ευτελίζεται. Όχι μόνο τα πρόσωπα, αλλά και τις ιδεολογίες που υποτίθεται ότι υπηρετούν. Τότε η κοινωνία και οι ίδιες οι πολιτικές δυνάμεις του χώρου ανηδρούν. Αυτό συμπαρασύρει ιδεολογίες και οδηγεί σε αναζήτηση νέας πολιτικής ταυτότητας ως απάντηση. Όμως αυτά δεν είναι πάντα ή αναγκαστικά το «όλον

ζητούμενο» για την ανάκτηση της πολιτικής αξιοπιστίας.

Η πραγματικότητα πιέζει. Από τη μια η ανάδειξη νέων κοινωνικών και πολιτικών δυναμικών απαξιώνει απαντήσεις που καθιερώθηκαν στο σύστημα των σοσιαλιστικών αξιών κάτω από άλλα δεδομένα. Από την άλλη η αναζήτηση νέων απαντήσεων στιγματίζεται ως εγκατάλειψη αξιών και γενετική μετάλλαξη. Το ερώτημα παραμένει επιτακτικό: Ποιο περιεχόμενο πρέπει και μπορούν να πάρουν ο σοσιαλισμός και η σοσιαλδημοκρατία ώστε να εκφράσουν ξανά ελπίδες και οράματα στα κέντρα βάρους των οποίων θα βρίσκονται οι «αδύναμες πραγματικότητες». Αδύναμες κοινωνικά, αδύναμες οικονομικά, αδύναμες περιβαλλοντολογικά, αδύναμες πολιτικά και δημοκρατικά.

Μια από τις μεγάλες «αδύναμες πραγματικότητες»

του σήμερα είναι η υποχώρηση του συλλογικού απέναντι στον ατομικισμό. Ίσως γιατί πολλοί που έδωσαν πολιτικές μάχες για το «συλλογικό», όταν άσκησαν την εξουσία, ιδιοποιήθηκαν το συλλογικό για ατομικά οφέλη. Ίσως γιατί σήμερα χρειάζονται νέες ιδεολογικές απαντήσεις. Το πρόβλημα δεν αλλάζει. Η συζήτηση που ξεκινάει με τις συμβολές του Ανδρέα Πανταζόπουλου, του Γιώργου Σιακαντάρη, του Θόδωρου Σκυλακάκη και του Manuel Valls για τον σοσιαλισμό, τον φιλελευθερισμό και τη σύγχρονη Αριστερά έχει πολύ δρόμο να διανύσει. Προσδοκούμε να εμπλουτιστεί στη διαδρομή αυτή με άλλες συμβολές. Το πρόβλημα έχει και για την ελληνική πολιτική ζωή μια εκρηκτική επικαιρότητα.

Τάσος Γιαννίτσας

Τι σημαίνει μια σύγχρονη Αριστερά

Τα ιδανικά της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ίσων ευκαιριών στην καρδιά του οράματός της

Η γαλλική Αριστερά έχασε πρόσφατα τις προεδρικές εκλογές για τρίτη συνεχόμενη φορά. Οι διαδοχικές της αποτυχίες αποκαλύπτουν ότι το πολιτικό της όραμα δεν βρίσκεται πια σε αρμονία με τις προσδοκίες των Γάλλων και ακόμη λιγότερο με την εξέλιξη του κόσμου και της κοινωνίας μας. Είναι λοιπόν επιτακτική η ανάγκη να αναρωτηθεί πώς πρέπει να είναι μια σύγχρονη Αριστερά.

■ ΜΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΠΙΣΤΗ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ

Ο αγώνας εναντίον των κοινωνικών ανισοτήτων θα αποτελεί πάντα τον καλύτερο τρόπο δράσης υπέρ της ατομικής χειραφέτησης. Το ιδανικό της κοινωνικής δικαιοσύνης θα παραμείνει λοιπόν, αύριο όπως και χθες, στην καρδιά του οράματός της. Η Αριστερά όμως θα πρέπει επίσης να προσεγγίσει ορισμένες αξίες οι οποίες ως τώρα είχαν εγκαταλειφθεί στη Δεξιά. Εννοίες τις οποίες προώθησαν αρχικά οι Ρεπουμπλικανοί και οι Σοσιαλιστές: η έννοια του έθνους, η εξουσία του νόμου και η αξία της εργασίας θα πρέπει να διεκδικηθούν ξανά από αυτήν.

Η έννοια του έθνους

Στη Γαλλία η έννοια του έθνους επέτρεψε στη ρεπουμπλικανική Αριστερά να θέσει την αρχή της ισότητας των πολιτών που είναι συγκεντρωμένοι σε ένα έδαφος πέρα από κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές. Η Αριστερά δεν έχει τίποτε να φοβηθεί από την αποκατάστασή της. Σήμερα, όπως και χθες, το έθνος εξακολουθεί να αποτελεί την έννοια μέσα στην οποία αναγνωρίζουν τον εαυτό τους όλοι όσοι – στο ίδιο έδαφος – μοιράζονται μια γλώσσα και έναν πολιτισμό. Σήμερα, όπως και χθες, το έθνος παραμένει το κατώφλι από το οποίο δημιουργούνται τα συλλογικά πεπρωμένα. Η οικοδόμηση

μιας πολιτικής Ευρώπης δεν σημαίνει την απεμπόληση της αλληλεγγύης των επιμέρους εθνών. Μέσα στο ζεύγος κράτος - έθνος μόνον ο πρώτος όρος επηρεάζεται από τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο κοινοτικό επίπεδο.

Η εξουσία του νόμου

Θεμελιωμένη στην πίστη και στη λογική, η εξουσία του Νόμου επέτρεψε κατ' αρχήν στη ρεπουμπλικανική Αριστερά να αγωνιστεί εναντίον της αυθαιρέτης εξουσίας. Της επέτρεψε επίσης να απελευθερώσει τα άτομα από κοινωνικούς και θρησκευτικούς κανόνες οι οποίοι τους είχαν κληροδοτηθεί από την παράδοση. Αποτελεί, στην αρχή της, μια αξία Αριστερή η οποία δημιουργεί έναν κοινωνικό δεσμό και ορθώνει κοινές προοπτικές. Η παρούσα κρίση την οποία διανύει εθελούσια από την κατάρρευση των συλλογικών οραμάτων και της πίστης σε ένα καλύτερο και αλληλέγγυο μέλλον. Με την εξαφάνιση των προσδοκιών της κοσμικότητας έρχεται μια εποχή χωρίς υποσχέσεις, στην οποία η δημόσια εξουσία δεν μπορεί πλέον να δικαιολογήσει έναν κοινό σκοπό προς επίτευξη ώστε να δια-

τάξει τις ενέργειες των ατόμων.

Για να απαντήσουμε σε αυτή την κρίση είναι κατ' αρχήν απαραίτητο να υπενθυμίσουμε σε όλους τον σεβασμό στους κοινούς κανόνες. Η ανάγκη αυτή ισχύει ιδιαίτερα σε σχέση με τον αγώνα εναντίον της εγκληματικότητας, καθώς η ανασφάλεια αποτελεί μια από τις σοβαρότερες κοινωνικές αδικίες. Η βία πλήττει, πράγματι, κατ' αρχήν και κυρίως, τους πιο ασθενείς οικονομικά και τους πιο αδύναμους. Πρέπει όμως επίσης να επινοήσουμε ξανά ένα συλλογικό όραμα. Μόνον η πεποίθηση ότι συμμετέχουν σε μια συλλογική περιπέτεια μπορεί να κάνει τα άτομα να αναγνωρίσουν τη δημόσια εξουσία η οποία έχει αναλάβει να τη φέρει εις πέρας και τους επιβάλλει κανόνες, δικαιώματα και καθήκοντα.

Η αξία της εργασίας

Η αξία της εργασίας βρίσκεται στα ίδια τα θεμέλια της ταυτότητας της Αριστεράς. Στο πολιτικό επίπεδο η Αριστερά δεν παύει να δηλώνει τα δικαιώματα της εργασίας ενάντια στα προνόμια του κεφαλαίου. Δεν επέκρινε ποτέ την αλλοτρίωση από την εργασία αλλά την αλλοτρίωση της εργασίας. Η Αριστερά δεν πρέπει λοιπόν να αφήσει να τη φοβίσει η επίθεση της Δεξιάς η οποία προσπαθεί να αποκαταστήσει την αξία της εργασίας.

Όπως και χθες, η αξία της εργασίας από την άποψη της Αριστεράς συνίσταται στο να δοθεί προτεραιότητα στην αγοραστική δύναμη και στην κατάρτιση, οι οποίες αποτελούν ισχυρούς παράγοντες κοινωνικής προαγωγής. Είναι όμως καιρός η Αριστερά να αποδεχθεί πλήρως το γεγονός ότι βρισκόμαστε μέσα σε μια οικονομία της αγοράς. Δεν πρέπει να εξακολουθήσει να ενεργεί σαν να έχει τη δυνατότητα να ανακαταναείμι τον πλούτο χωρίς να ασχοληθεί με τον τρόπο με τον οποίον αυτός δημιουργείται. Μια σύγχρονη Αριστερά πρέπει λοιπόν να είναι

ταυτόχρονα το κόμμα των επιχειρηματιών και των μισθωτών!

■ ΜΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΤΡΑΜΜΕΝΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΡΑΣΗ

Για να επιτύχει αυτόν τον σκοπό είναι απαραίτητο να αναγνωρίσει πλήρως τις εξελίξεις στον κόσμο.

Η εξατομίκευση

Η άνοδος του ατομισμού στην κοινωνία μας αναγκάζει κατ' αρχήν την Αριστερά να αναρωτηθεί για τον σκοπό της, καθώς το γεγονός αυτό ανταγωνίζεται την παραδοσιακή της άποψη για την ανθρώπινη χειραφέτηση (μια άποψη εσχατολογική, θεμελιωμένη σε μια ανατροπή της κοινωνικής τάξης). Ο ατομισμός δεν είναι ωστόσο μοιραία αντιφατικός με το σοσιαλιστικό όραμα. Σύμφωνα με τον Ζαν Ζορές, στοχαστή και ιδρυτή του γαλλικού σοσιαλισμού, ο τελευταίος αποτελεί την ολοκληρωμένη μορφή του ατομισμού γιατί η συλλογική οργάνωση δεν έχει σκοπό παρά την ελευθερία του ατόμου. Πρέπει λοιπόν να φανταστούμε μια νέα σύνθεση η οποία θα δίνει όλη τη θέση του στο άτομο χωρίς να αρνείται τη συλλογική αλληλεγγύη.

Η σύνθεση αυτή προϋποθέτει αρχικά την ανανέωση των μέσων προς όφελος της ισότητας των ευκαιριών, βασικής προϋπόθεσης για τη νομιμότητα της ατομικής επιτυχίας. Είναι λοιπόν θεμελιώδες η Αριστερά να αφοσιωθεί απόλυτα σε έναν αγώνα εναντίον της αποτυχίας στο σχολείο των παιδιών που προέρχονται από λαϊκές τάξεις. Η Αριστερά πρέπει να καταστήσει το σχολείο τον φορέα της ισότητας των ευκαιριών επιστρατεύοντας όλα τα απαραίτητα μέσα.

Η σύνθεση αυτή απαιτεί στη συνέχεια πιο αποτελεσματικές ενέργειες υπέρ της επαγγελματικής επιτυχίας. Η Αριστερά πρέπει να λάβει υπόψη τη διάθεση για